Kansainvälisten asiain neuvos
Annika Lindblom
Ympäristöministeriö
8.11.2021

Asia: VNS 5/2021 vp Kehityspolitiikan ylivaalikautinen selonteko

Ulkoasiainvaliokunnan asiantuntijakuuleminen 9.11.2021

Ympäristöministeriö pitää selontekoa hyvänä ja tarpeellisena asiakirjana, mikä mahdollistaa kehityspolitiikan ja kehitysyhteistyön pitkäaikaisen suunnittelun ja toteutuksen aiempaa paremmin. On olennaista, että selonteko pohjautuu kestävän kehityksen Agenda2030:een ja sen tavoitteisiin sekä huomioi, että Pariisin ilmastosopimus ja muut kansainväliset ympäristösopimukset, kuten biodiversiteettisopimus, velvoittavat Suomea oikeudellisesti. Kuten selonteossa todetaan: ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden kato, lisääntyneet luonnonkatastrofit sekä kasvava epätasa-arvo ja kehittyvien maiden ylivelkaantuminen vaikeuttavat kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista ja lisäävät epävakautta. Ympäristösopimusten toimeenpanolla ja niiden velvoitteiden toteuttamisella on siis tärkeä rooli kestävän kehityksen edistämisessä.

Ympäristökestävyyden huomioiminen muodostaa hyvän pohjan selonteon toimeenpanolle. Selonteko tunnistaa ilmastonmuutoksen ja luontokadon väliset yhteydet ja sen, että ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen rapauttavat taloudellisen toiminnan perustaa. Ilmastolla ja luonnon monimuotoisuudella on myös merkittävä vaikutus kehitysmaiden ruoka- ja ravitsemusturvaan sekä veden ja energian saantiin, ja tätä kautta välillinen vaikutus myös konfliktien ja pakotetun muuttoliikkeen ehkäisyyn.

Kehityspolitiikan selonteolla on vahva yhteys myös ulko- ja turvallisuuspolitiikan selontekoon. Siinä nostetaan esille, että globaaleihin haasteisiin lukeutuvat myös epidemiat ja pandemiat, mitkä uhkaavat kaikkien maiden turvallisuutta. Ympäristöstä ja luonnon monimuotoisuudesta huolehtiminen on avainasemassa tulevien pandemioiden estämisessä.

On myös tärkeää, että kehitysyhteistyöllä ei tahallisesti tai tahattomasti aiheuteta haittaa, kuten heikennetä ihmisoikeuksia tai vaikeuteta ilmastollisesti ja ympäristöllisesti kestävää kehitystä (ns. do no harm -periaate).

Yleisesti ottaen YM on tyytyväinen ilmaston, luonnon monimuotoisuuden ja ympäristön huomioimiseen selonteossa.

Ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuus sekä luonnonvarojen kestävä hallinta ja käyttö selonteon päätavoitealueena ja läpileikkaavana teemana

Selonteossa tunnistetaan viisi Suomen vahvuuksiin nojautuvaa *päätavoitealuetta*. Näistä viides päätavoitealue on ”Ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuus sekä luonnonvarojen kestävä hallinta ja käyttö”.

On erittäin positiivista, että tähän päätavoitealueeseen on nyt nostettu myös luonnon monimuotoisuus, mikä ei näkynyt aiemmassa selonteossa otsikkotasolla. Ko. päätavoitealueessa todetaan, että Suomi tukee pitkäjänteisesti ilmastonmuutoksen hillintää, ilmastonmuutokseen sopeutumista sekä vähäpäästöistä ja ilmastokestävää kehitystä ja luonnon monimuotoisuuden suojelua kehittyvissä maissa. On tärkeää, että ilmastonmuutosta ja luonnon monimuotoisuutta tarkastellaan kokonaisuutena.

Kiertotalous huomioidaan lyhyesti viidennessä päätavoitealueessa osana energiasektorin toimia. Sen sijaan selonteossa ei huomioida, että myös kestävä kemikaalien ja jätteiden hallinta on olennainen osa toimivaa ja ympäristöhyötyjä tuottavaa kiertotaloutta sekä ympäristön ja ihmisten terveyden suojelua. Ympäristön saastuminen ja kemikalisoituminen on kehitysmaissa yhä kasvava ongelma.

On erittäin positiivista, että selonteossa huomioidaan ilmastokestävyys, ympäristön suojelu ja luonnon monimuotoisuus myös *läpileikkaavana teemana.* Selonteon mukaan Suomi edistää kehityspolitiikassaan läpileikkaavina tavoitteina sukupuolten tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta, ilmastokestävää ja vähäpäästöistä kehitystä sekä *ympäristön suojelua painottaen luonnon monimuotoisuuden turvaamista*. Nämä tavoitteet perustuvat kestävän kehityksen, ihmisoikeuksien, ilmasto- ja ympäristösopimusten periaatteisiin, ja niitä edistetään *kaikessa* kehitysyhteistyötoiminnassa toiminta-alasta riippumatta. Selonteossa jää kuitenkin hieman epäselväksi kuinka läpileikkaavat teemat on määrä toteuttaa. YM pitää tärkeänä sisäisen ohjeistuksen kehittämistä ja koulutuksen järjestämistä ympäristöä ja luonnon monimuotoisuutta koskevan läpileikkaavan tavoitteen toteutumisen varmistamiseksi.

Lisäksi selonteossa todetaan, että läpileikkaavien tavoitteiden ohella kehitysyhteistyössä huomioidaan kehittyvien maiden kriisinkestävyyden näkökulma, mm. konflikti- ja katastrofitilanteet, ilmastonmuutos ja ympäristön tilan heikentyminen sekä terveysuhat ja epidemiat. Selonteko on ajan hermolla myös huomiossaan, että ympäristön, ruoantuotannon ja terveyden edistäminen osana ns. One Health -lähestymistapaa on keino vähentää pandemioiden riskiä tulevaisuudessa. Pandemioiden juurisyihin kuten ympäristön tilan heikkenemiseen ja luonnonympäristöjen tuhoutumiseen puuttuminen on taloudellisesti tehokkain keino ennaltaehkäistä uusia pandemioita, ja on näin ollen myös Suomen etu.

Ympäristöhallinnon vahvistaminen keskeistä sekä globaalisti että kansallisesti

Kehityspolitiikan sekä ulko- ja turvallisuuspolitiikan selonteot tunnistavat, että monenkeskisillä järjestöillä ja kansainvälisillä kehitysrahoituslaitoksilla on erittäin merkittävä rooli kestävän kehityksen tukemisessa kehittyvissä maissa. YM jakaa näkemyksen, että yhteistyö YK-järjestöjen kanssa tarjoaa Suomelle samalla hyvän keinon vahvistaa monenkeskistä sääntöpohjaista kansainvälistä järjestelmää ja sen toimintakykyä. YM tukee myös tavoitetta tehokkaammasta YK:sta. Näemme, että siihen sisältyy myös tehokkaampi ympäristö- ja ilmastosopimusten toimeenpano sekä kansainvälisen ympäristöhallinnon vahvistaminen. Suomi ja YM ovat toimineet pitkäjänteisesti kansainvälisen ympäristöhallinnon edistämiseksi eri foorumeilla. YK:n ympäristöohjelman (UNEPin) ja YK:n ympäristökokouksen (UNEAn) roolin ja vaikuttavuuden vahvistaminen YK-järjestelmässä - sekä ympäristösopimusten välisen yhteistyön tiivistäminen - ovat tärkeitä elementtejä tässä työssä.

Ympäristörahoitus tulee joka tapauksessa olemaan vain osa Suomen kehitysyhteistyörahoituksesta. Sen vuoksi on tärkeää panostaa myös politiikkavaikuttamiseen ympäristöasioissa ja ympäristön ja luonnon monimuotoisuuden valtavirtaistamiseen läpileikkaavana teemana kehityspolitiikassa.

Selonteossa todettujen ympäristö-, luonnon monimuotoisuus- ja ilmastotavoitteiden toteutumisen kannalta kriittistä tulee olemaan UM:n *resursointi* (henkilöstö ja rahoitus) näiden teemojen toimeenpanoon ja seurantaan. Ympäristö- ja ilmastoasioiden seurantaa toteutetaan nykyisellään hyvin pienillä henkilöstö- ja taloudellisilla resursseilla, mikä vaikuttaa myös Suomen näkyvyyteen ja vaikutusmahdollisuuksiin kansainvälisillä areenoilla. Selonteossa ei eritellä millä painoarvolla kutakin päätavoitealuetta ja sen sisäisiä teemoja toteutetaan ja rahoitetaan. Riskinä on, että ympäristö- ja luonnon monimuotoisuusrahoitus jäävät edelleen alhaiselle tasolle, ja ettei ympäristöasioiden seurantaan saada riittäviä henkilöresursseja. Riittävän rahoituksen ja henkilöstöresurssien varmistaminen ympäristöasioiden toteutukseen ja seurantaan on välttämätöntä selonteon tavoitteiden toteuttamiseksi.

Suomen kehitys-, ilmasto- ja ympäristörahoituksen johdonmukaisuus tärkeää

Suomen luonnon monimuotoisuuteen kohdentuva pitkäjänteinen rahoitus on ollut laskussa viime vuosiin asti. Ympäristön kannalta tärkeimpien toimijoiden YK:n ympäristöohjelman (UNEP) ja Maailman ympäristörahasto (GEF) rahoitus on edelleen merkittävästi v. 2016 kehitysyhteistyöleikkauksia alemmalla tasolla viimeaikaisista korotuksista huolimatta. Osana selonteon toteutuksen seurantaa olisikin tärkeää tarkastella ympäristörahoituksen kohdentumista ja suuruutta sekä toisaalta henkilöresurssien ja UM:n ympäristöasioita koskevan sisäisen ohjeistuksen kehittymistä.

Lisäksi Kehityspoliittisen toimikunnan luonnon monimuotoisuutta koskevan analyysipaperin (2021) suositusten mukaisesti olisi tärkeää, että Suomen kaikessa kehitysrahoituksessa ja ilmastorahoituksessa, mukaan lukien finanssimuotoiset sijoitukset, huomioidaan vaikutukset luonnon monimuotoisuudelle ja varmistetaan, ettei rahoitus aiheuta ainakaan haittaa monimuotoisuudelle. Olisi arvokasta, jos Suomi voisi asettaa tavoitteen koskien sitä mikä osuus ilmastorahoituksesta tukee myös luonnon monimuotoisuuden suojelua, esim. luontopohjaisten ratkaisujen kautta.

On hyvä huomioida, että vihreän kasvun, kiertotalouden edistäminen ja erilaiset ilmasto- ja ympäristötoimet tarjoavat myös mahdollisuuksia hyödyntää vahvaa suomalaista osaamista näissä aihepiireissä.

Ympäristöministeriö osallistuu aktiivisesti kehityspoliittisen selonteon toteutukseen omilla toimialoillaan ja tukee ulkoministeriötä ympäristö- ja ilmastokysymysten seurannassa ja toimeenpanossa, yhteistyössä koko valtioneuvoston kanssa.